

& a femina, & a minore 25. ann. fit. De novo si fiat investitura, nominatim & de certa re oportet fieri. Hæc investitura a muliere secundum quosdam non valeret: quibusdam valere placet: quæ sententia mitior est. A minore autem 18. annorum non valeret: hoc etiam de minoribus ann. 25. afferitur, ut quibusdam placet. A prælatis Ecclesiasticis vero tradi, & legitime dici potest jure, ut valeat investitura, dum tamen dissipatur 26. videri non possit: quod si aliter intelligeretur nullum beneficium ab ecclesiasticis perfonis datum retineri posset. Dicitur etiam quod si conjuncte 27. persona gratia, vel etiam alicui alteri tale debet feendum, quod duos consimiles vasallos acquirere posset, inutile est beneficium.

TIT. XCII.

JUSTO & ERRORE EXCUSARI VASALLUM QUI FIDELITATEM NON FECIT.

Quicunque paratus est facere bene fidelitatem domino suo, prout pater fecerat fidelitatem patre vel antecessori domini, dum tamen hæc bona fide dicat, & non dolose, sed iusto errore, omnino condemnari non potest. Cum enim controversia est inter ipsos, per antiquitatem feudi, vel per breve testatum, vel per testes dominio incumbit probatio, alioquin per vasallum veritas inquiratur.

TIT. XCIII.

FACTUM FRATRIS 28. FRATRI IN FEUDO PATERNO NON NOCET.

Quoddam satis bene dispositum ad utilitatem, & ad perniciosam calliditatem destruendam, in scriptis inferre curavimus. Quidam 6. miles bina tempore a duobus dominis, prout solitum est, acquisivit: qui decedens duos reliquias filios, qui paterna beneficia inter se dividentes, alter eorum suo domino pro beneficio quod ad eum venit fidelitatem nullo 7 anteposuit, sicut pater fecerat, fecit. Alter vero frater alteri domino similiiter pro suo beneficio, quia alium nullum dominum habere videbatur, nullo anteposuit fidelitatem fecit: defuncto posteriori fratre sine filiis, utrumque feendum in unam, ut prius, venit petroniam; & sic dominus talem fidelitatem querat, quem filius frater eius fecerat: quas alteraciones amputantes dicimus, illud, quod frater fecit, nihil superflue obesse: licet in secundam & tertiam generationem, & usque ad inianitum pervenerit.

TIT. XCIV.

DE FEUDO GUARDIAE 29. ET GASTALDIE.

Quod nomine gastaldia vel guardia in feendum datur, ablata gastaldia vel guardia jure afferri 9 potest 10.

TIT. XCV.

DE SUCCESSIONE FEUDI.

Quidam dominus habens beneficium, reliquit duos filios: & unusquisque ipsum habuit duos vel tres filios: unus illorum fratum defecit, una tantum filia reliqua: portionem illius non 11 ad omnes superficies, sed ad patruos 12 illius & suis posterioribus 13 pertinere dicimus.

TIT. XCVI.

DE INVESTITURA ALIENI BENEFICI.

Si quis accepit investituram alterius beneficii, inutilis est hæc investitura: & qui sciens hoc agit, de evictione 14 agere non potest.

TIT. XCVII.

NON AMITTERE FEUDUM EUM QUI SINE DOLO CES- SAVIT PER ANNUM IN PETRADA INVESTITURA.

Intra 15. dominum & vasallum nulla fructus 16. debet esse, & inde potest accipi, si vasallus non dolose sterterit per annum 17. quarencie investituram sui beneficii, non damnabitur. dolus 18. enim absit, si justa causa impeditere sterterit, vel etiam cum amore servitum fecerit domino conscientia. Dicimus autem ut si contra 19. ea qua in fidelitate nominantur fecerit, beneficium carebit.

TIT. XCVIII.

EX DELICTO VASALLI FEUDUM AD DOMI- NUM REDIRE.

Vasallus habens feendum deliquerit contra dominum, cui judicatum est: agnati cum domino litigant, quidam domino dicunt pertinere: quidam agnato. Dicimus autem ad dominum non 20. pertinere, donec 21. aliquis masculus ex delinquenti vasallo superferat, alii vero condicunt.

TIT. XCIX.

DE FEUDO LIGIO.

Si quis investitus de feudo ligio, pro quo contra 22. omnes fidelitatem domino debet, Lucio & Tito ex se descendantibus filiis, sibi hereditibus in-

1 Ideo sequenda. 2 Prælatus res ecclesiæ infeudare potest, at non dissipare.
3 Novell. 120. cap. 5.
4 Tit. 26. §. 7. vers. vasallus.
5 Vid. tit. 78. supr. ed.
6 Tit. 52. §. 2. supr. ed.
7 Hoc feudi ligii primum est. tit. 99. J. ed.
8 1. feud. 2. & 4.
9 Vid. tit. 81. supr. ed.
10 Nisi aliud conveniret. tit. 105. J. ed.
11 tit. 50. in fin. supr. ed.
12 Ad fratres. cujac.
13 Id est. posteris. tit. 1. 3.
14. Evictionis non agit qui sciens alieni beneficii investituram accepit. tit. 80. in fin. §. ed.
15 Dixi. tit. 52. §. 3. in fin. supr. ed.
16 Dolus inter vasallum & dominum interdictus.
17 Et diem. 1. feud. 22.
18 Dolus excusat justa causa impediens.
19 2. feud.
24. §. 2. vers. fra non est. 1. feud. 21.
20 Cujac his legationem expungit.
21 tit. 78. supr. ed.
22 Feudi ligii proprium hoc est, ut qui feodium ligium a domino accepit contra omnes ei fidelitatem debeat. tit. 52. §. 2. tit. 93. §. ed. c. postularis de sens. & re judic.
23 ne quidem

Imperator excipiat, antiquiorve dominus. In iurejando non homologi, excipiat, tit. 28. in fin. supr. ed.
23 Duorum homologorum nemo esse potest, in hic: non homologus, potest, d. tit. in fin. 24. Facit tit. 55. §. 1. tit. 100.
25 Libri feudorum compendiū. c. d. sub editio. Imp.
26 Aliud in ecclesia, tit. 101. 7.
27 Vicarium. fel. & substitutum. art. 35. §. 1. tit. 99. supr. ed.
28 Id est. solutum esti juramento fidelitatis, & ita derogatur legi generaliter concepsit, tit. 3. in fin. supr. ed.
29 Ignotus mox Ecclesiæ quam imperatoris autoritas, tit. 100. J.
30 Quod si pures feudum adiufferint, omnes fidelitatem facere debent, tit. 26. §. 4.
vers. omnis.
31 tit. 52. §. 1. supr. ed. tit. 77. supr. ed.
32 Tit. 26. §. 4. vers. multa.
33 tit. 51. §. 4.
34 Pura, ut comittetur domini uxorem. tit. 2. in fin. supr. ed.
35 1. feud. 1. §. 3. tit. 6. §. 1. tit. 8. & 2. feud. 26. §. 7. vers. feendum en lege. Vi hujus paci
ficedunt feminæ cum mensibus.
36 Fuit ad Gerardi sententia, de qua dixi. 1. feud. 8.
in fin. ab omnibus recepta.
37 Id est. conjuges.
38 Ut tit. 85. supr. ed.
Hujusmodi feudum partim feminæ, partim paternum: & ita mixtum.
39 Id est. quo
filia ex eodem matrimonio fratres habeat.

TIT.

TIT. CV.

DE FEUDIS HABITATIONUM.

Fuda habitationum 1 ni si aliud specialiter cautum sit, morte accipitentium finiuntur 2.

TIT. CVI.

SERVOS POST DELATAM SUCCESSIONEM MANUMIS- SOS IN FEUDUM NON SUCCEDERE.

Quæstum seio, dudumque apud prudentes fuisse causam hanc: si ser- vi 4, quibus macula 5 servitutis obstaculo fuerat, libertate donati fuerint, an ad feudi successionem valeant adspicere? Denique post ma- gna varierat obtinuit sententia distinguendum, quo tempore liber- tatis donum affectui fuerint: ut si quidem eo tempore 6, quo cohères alter, utpote his constitutis inhabilibus, aut dominus quasi ad se devolutum vindicaret, ab ejus successione sint penitus alieni, ne quod legitime factum est, su- pervenienti facto postea retrahetur: qui si re integra manumissi fuerint, in fe- dum recte succedere queunt.

TIT. C VII.

UT VASALLI SUMPTIBUS DOMINI SER- VITIA PRÆSENT.

1 tit. 75. supr. ed.
2 tit. 44. supr. ed.
3 Et deserta habitatione. d. tit. 75.
4 An servus investiri potest, vid. tit. 3. §. 1. vers. per sonam.
5 Servitutis macula.
6 In fidelitate successionis tempus spectatur, facit tit. 30. supr. ed.
7 Conventio formalis contractum. 1. 7. §. 5. 6. ff. de pact. 8 Sumptu dominico servitum praetitut a vasallo. Vid. Ardizone de feud. cap. 25. An & a liberto servitum co-

N*tiquatum esse ipsi rerum experimentis, nos ipsi cognovimus, si- les, nisi 7 aliud contra dictis actiones infestas desiderent, dominum 8 sumptibus eisdem servitia ministriare. Justum namque est, ut illi consequantur stipendum, quo tempore suum commodare reperiuntur obsequium, præteritum cum nec quisquam propriis cogitat impendis militare, maxime cum extra 9 civitatis suæ tentoria servitii exhibendis eos convenit fatigare.*

TIT. C VIII.

VASALLUM FEUDUM POSSE IN ALIUM ARCTIORI LEGE TRANSFERRE.

Nulla juris constitutione aut consuetudinis, ususque longæ obser- vantia prohiberi scilicet invenio, vasallum, arctiori 10, quam ipse habeat, lege, feendum in alium ubilibet posse transferre.

TIT. C IX.

CLERICATU FEUDUM AMITTI.

Et jure & moribus receptum est, vasallum clericali 11 se militiae dedi- cantem feendum amitti. Scriptum est enim in divinis eloquiis: Miles Christi serviat Christo: milites seculi serviant seculo.

dem modo præstat patroni sumptu 12 minime. vid. 1. fa. viles. 18. ff. de oper. libere.
9 Vid. Cantum. 4. parte 1. causa ver. tertia cadit.
10 tit. 34. §. 2. tit. 48. 89. in fin.
11 tit. 21. tit. 26. §. 4. vers. qui clericus. supr. ed.

LIBER QUINTUS
DE FEUDIS,
QUO

VARIÆ CONSTITUTIONES IMPERATORUM AD HANC PARTEM JURIS PERTINENTES CONTINENTUR.

TIT. I.

CONSTITUTIO CONRADI 2 DE BENEFICIIS.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis: Conradus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & no- stris tam præsentibus quam futuris notum esse volumus, quod ad re- conciliando animos seniorum & militum, ut ad invicem semper concordemus, & ut fideliter nobis & suis senioribus serviant & de- vote, præcipimus & firmiter statuimus, ut nullus miles Episcoporum, Abbatum, Abbatisarum, Marchionum, vel Comitum, vel hominum qui beneficium de nostris publicis bonis, aut de Ecclesiastum prædiis nunc tenent aut re- nuerint, aut haec tenet, non coguntur fidelitatem pro eo feudo facere, nisi domini illud feendum primo pertinere: tam nostram majoribus valvaforibus, quam eorum militibus sine 1 certa & convita culpa suum beneficium perdat, nisi secundum confutendum anteceorum nostrorum & judicium pa- riutum suorum. Si contentio emerget inter seniorum & militem, quamvis pa- res judicarent, illum suo beneficio carere debere, & ille dixerit, hoc ius iuste, vel per diuinum factum esse, ipse suum beneficium teneat, donec senior & ille servisse juret: (uti tamen curialis folus jurare conceditur. Qualiter autem concorditer cum domino suo feo habuerit dominum sive videtur, tunc dicimus ut probet per testes servitum fecisse, & per se non sterile. Si autem aliqua inter dominum & vasallum discordia fuerit, vel si domicilia in longi- quum habuerit, vasallus domino se repræsentando servitum promittat, & si necesse fuerit, hoc probet jurejurando, saltet ad finem controversie vasallo a paribus dato. Si quidem intra annum servirerit, quod levissimum fuerit, & dominus aliud servitum imponuerit, quod vasallus neglexerit, unde damnum illatum fuerit usque ad fruges, fedatarius parium existimatione da- minum reficiat. De aliis vero culpis unde beneficium non amittitur, parium laudatione defendat se, ut supra, vel emendat.

TIT. III.

ALIA CONSTITUTIO HENRICI DE VASALLO QVI UNUM EX DOMINIS REFUTAVIT.

Imperator Henricus: si contigerit feendum incuria, aut neglegit fidelis con- sortibus 16 applicari, nullum ex eo levamen detrusum excipiat, ne senioris sui contemptus illius sit, ob quem feodium jure dimiserat. Sane qui ali- ter fecerint, quam quod mens saluberrimæ nostræ constitutionis exposcit, beneficium se carituros esse cognoscant, ita ut eis amplius sperare non licet, seniori danda licentia tam ab ipsi eorumque posteris, quam ceteris deten- toribus predictum beneficium vindicandi.

TIT. II.

CONSTITUTIO HENRICI DE CAUSIS AMITTENDI FEUDI.

IHoc libro continentur quadam Constitutiones Imperatoris compilatae arque hie inferte- ab HugoLino. Cujac. de feud. cap. 2. circa fin. & Berchold. Ans. 2. 1. feud. 1. §. 2. add. 2. feud. 34. 40. 3. 1. feud. 21. 22. §. 2. 4. d. 5. 2. 5. Vicarium.
6. Id est. nepotem ex filio. 1. feud. 1. §. 2. 7. 2. feud. 12. 8. 2. feud. 51. §. 1. 10. 2. feud. 9. in fin. 11. 14. 2. feud.
12. Causa tenui amittendi.
13. 1. feud. 5. supr. & 2. feud. 38. 57.
14. 2. feud.
15. Quid minimam est, ut 1. feud.
16. Id est, nisi dominorum, ut 2. feud. 38.
[Aaaa] 3

TIT.